

בשיא המשבר המשלתי - בטרם ההכרעה - קרא אורי אבנרי בכנסת:

הגיע גם לידי הממשלה. מי שמסר לנו, מסר גם לה.

דחיתם את הצעתנו. סירבתם להכיר בהגיון הדברים וללכת בדרך אל ההסדר, אז, כשהצבא הסובייטי עדיין לא הגיע.

עכשיו הצבא הסובייטי כבר ישנו. כבר מתנהלים קרבנות אחויר בין טייסים סובייטיים לטייסי צה"ל - כפי שמסר נאצר היום. לפני יומיים, כאשר מסרתי על כך לכנסת, זה נמחק מהפרוטוקול של הכנסת.

עכשיו, כאשר עמדת המיקוח שלנו הורעה לאין שיעור - אתם נאלצים מאזנם ללכת בדרך שהצענו ללכת בה מרצון, מתוך יוזמה, כשהקלפים בידינו.

שטיח אדום של להבות

כיום, רבותי, אין מנוס מהסדר לפי תוכנית רוג'רס. ברגע זה לוחם גמאל עבדאלנאצר על חייו, למען הפרדשלום, ונגד הפיראיון. הוא מסכן את הכל. האם היה עושה זאת, לולא קיבל הבטחה סופית ומפורשת שתוכנית רוג'רס תוצא לפועל, ככל התנאים?

מדוע רוצה בכך עבדאלנאצר? מדוע רוצים בכך הרוב סיים? על סמך מה אמרנו לכם לפני שנתיים, ולפני שנה, שעבדאלנאצר רוצה בהסדר שלום לפי החלטת מועצת הביטחון, לא כטכסיס אלא כמטרה מדינית מיוחלת? מה היה המידע בידינו?

עבדאלנאצר הוא לאומן מצרי, והוא מייצג מישטר לאומני. הוא יודע כי המשך המלחמה יכריח אותו להפוך את מצריים לכפוס סובייטי. הוא רוצה למנוע זאת, והוא מוכן לשלם את המחיר.

ניסינו להסביר לכם זאת מזה שנתיים, ורק עכשיו אתם מתחילים לגלות את ההגיון שבדברים.

הרוסים, מצידם, מוכנים להגן בכוח הנשק על קיום המישטר הנאצרי, עד כדי מלחמה ממש בישראל - אבל רוצים למנוע עימות אפסרי עם ארצות הברית. ארצות הברית מצידה רוצה למנוע עימות עם ברית המועצות.

מכאן האינטרס המשותף של קאהיר, מוסקבה ווואשינגטון לכפות הסדר עזיפי החלטת מועצת הביטחון - ואין מנוס מהגיון זה.

למן הרגע שהצבא הסובייטי הוכנס למצריים - והחל טת הממשלה להספיק את עומק מצריים סלה בפניו את הדרך, פרשה שטיח אדום של להבות - הסכנו תלויים לחלוטין בארצות הברית - לא רק בכסף, לא רק במטוסים, אלא גם בעצם כותההרתעה.

רק מטורף יחשוב בריצנות על מלחמה כלי

הוא ממלא מזה שלוש שנים תפקיד של כחבל בשלום, מונע הכרעה, כובל מדיניות, גורס להסלמת המלחמה.

כל דחייה היא אסון.

לפני שנתיים הצענו לכנסת לקבל מייד, וללא הסתייגות, את החלטת מועצת הביטחון. אז היתה ישראל בשיא כוחה. היא יכלה להשתמש בכוחה כדי להפוך את ביצוע החלטת מנוף ליצירת ריקמת חיים חדשה בינינו לערבים.

להגיד

כן!

אמרנו אז, על סמך המידע המיוחד שלנו, כי עבדאלנאצר מוכן לכך.

הממשלה והכנסת דחו קו זה.

לפני שנה אמרנו לכנסת כי האמריקאים והסובייטים עומדים להסכים ביניהם על הסדר. הצענו להקים תרופה למכה, ליטול יוזמה מיידית, להציע בעצמנו את התנאים שהפכו לאחרי-מכן לתוכנית רוג'רס. הוהרנו שאם לא נעשה זאת מרצוננו, כדי לקצור בעצמנו את הפרי, יבוא הדבר בכפייה, בתנאים פחות טובים.

היו חברייכנסת ששפכו עלינו אז קיתון של דברי גנאי, זעם ולעג. הגברת גולדה מאיר אמרה שהפכנו את התכנסות לדגל.

באותו נאום - ב-5 במאי 1969 - הוהרתי שאם לא נלך בדרך זו, יבוא הצבא הסובייטי למצריים.

היה לנו מידע סודי מסויים - ואותו מידע

אורי אבנרי: אנו נמצאים בעיצומם של ימי הכרעה. הצעד הבא הוא שיקבע את גורלנו.

האם נלך לקראת שלום או מלחמה? לקראת התחלה חדשה, או המשך האיבה? לקראת השחר של תקופת שלום, או לקראת לילה אימים של התמודדות נואשת עם מעצמה עולמית?

זוהי הכרעה לאומית. העם כולו חייב להיות שותף לה. הכנסת הריבונית חייבת לדון, לשקול, להכריע.

האם נשאיר החלטה גורלית זו בידי קבוצת שרים? האם תיפול ההכרעה במסדרונות הממשלה, בהתנצחות בין תרי"ס שרי המערך וחצי תריסר שרי גח"ל? - הרחק מעיני הציבור, מאחורי מסך של סודיות, באווירה של לחצים, מקחומכר, סחיסה, שידולים, איומים?

האם יועמד העם, תועמד הכנסת, בפני עובי דה מוגמרת? האם יימנע מן הכנסת להביע את דעתה ואת הריעות המתמודדות בה, בעוד מעמד?

כפינו דיון זה בשעה הקריטית ביותר. רואים אנחנו חובה לעצמנו להגיד את אשר עם ליבנו בטרם הכרעה.

כבוד היושביראש, אנו מציעים לכנסת לקבל על עצמה את האחריות שהוטלה עליה בידי ההיסטוריה. אנו מציעים לכנסת לדון ולהכריע - בפומבי, לעיני העם - בסוגיה הרתיגורלית זו. לומר "כן", לחשוב "לא".

ברגע זה מתנהל הדיון בממשלה. גח"ל מאים בפרושה ובהליכה אל העם. גולדה משדלת אותו להישאר בממשלה. אומרים לגח"ל: אל תבהלו, אמנם גנדי "כן" לאמריקאים, אבל בלבנו אנחנו אומרים "לא".

נעמיד פנים כמקבלי תוכנית רוג'רס, לי מראית עין, כדי לחבל בה בהמשך הדרך, לסכל את ביצועה, להכניסה למבוי סתום.

מקחים שעל סמך החלטה מחוכמת ומתחכמת זו יחליט גח"ל, "אף שעל", נושא דגל ארץ ישראל השלמה, להישאר בממשלה.

לשם מה הוא יישאר - אם לא כדי לחבל בכל סיכוי של שלום? לשם מה משאירים אותו - אם לא מתוך אמונה שממילא לא תהיה "נסיגה" מן המלחמה אל השלום?

נאצר היה מוכן

כבוד היושביראש, אנו מוהירים בשעה גולרית זו בפני מדיניות של "הבה נתחכמה להם".

אנו מציעים לקבל את תוכנית רוג'רס, לא למראית-עין, אלא הלכה למעשה.

אנו מציעים להוציא את גח"ל מן הממשלה, שם

סתימת הפה לא הצליחה!

במשך כל השבוע שעבר היה לנו רק תפקיד אחד: להעלות בכנסת את הווי כוח הגורלי על תוכנית רוג'רס, ולהשמיע את דעתנו עליה.

מנוי וגמור היה עם כל חלקי הליכוד הלאומי למנוע ויכוח זה - כי הויכוח היה מגלה ומרחיב את הבקיעים שהתחילו להתגלות בממשלה. ראינו חובה לעצמנו לעשות את ההיפך: להרחיב את הניגודים בממשלה, כדי להביא לסילוק גח"ל ממנה, ולחוק את ידי מחייבי התוכנית. במשך שבוע שלם ניהלנו, איפוא, מלחמת גרילה, בה ניצלנו את כל מצבור הנסיון והייעוץ שצברנו במשך חמש שנים בכנסת.

החזרמנות הראשונה באה ביום ב'. השר נתן פלד צורף לממשלה, ואי אפשר היה - על פי החוק - למנוע ויכוח על כך. אך בהסכמה אילמת בין כל המפלגות, את דובר על העיקר, שהדאיג והרעיש בי אותה רגע כל אדם בישראל.

עד שבא תורנו לגאום. היושביראש בי אותה רגע היה עסקן ותיק של מנגנון חרות - בן-ציון קצנלבוגן, ששינה את שמו ל-אחרונה לקשת. כקומיסאר של חרות כבני-סת, היה מנוי וגמור עימו למנוע כל דיבור על המשבר הממשלתי - אפילו היה עליו לעשות חוכא ואטולא מסדר-הכנסת, לא-נוס את התקנון, ולנצל את מעמדו לרעה באופן מחפיר.

וכך נראה הפרוטוקול:

היו"ר ב"צ קשת: רשות-הדיבור לי חבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי: כבוד היושביראש כני

אורי אבנרי: (יורד לאות מחאה מעל דוכן הנואמים.) היו"ר ב"צ קשת: רשות הדיבור לי חבר-הכנסת תמיר, ואחריו לחבר-הכנסת סנה.

חבר-הכנסת תמיר, שדיבר אחרי

נכנע להוראת היו"ר, נגע רק ברמזו בהכר עות הגורליות. משה סנה לא דיבר עליהן ככלל. יתר על כן, הוא מצא לנכון להוסיף

בן-ציון קשת (במשקפיים)

לנאמו קטע שבא להבהיר עד כמה הוא יותר ממושמע מאיתנו:

משה סנה: אני לא אגלוש היום לווי כוחים אחרים, כי לא בשביל זה עולים על הדוכן, כד לנצל את כל הנושאים אשר עולים על הדעת.

אורי אבנרי: בסדר, תוכיח לנו שאתה ילד טוב.

אם קיווה קשת שסתימת פינו תוי עיל למפלגתו, טעה. כי ירידתי ההפגנתית מן הרוכן - דבר גריר בכנסת - העניקה לעמדתנו תהודה רבה יותר מכפי שהיה יוצר נאומי.

אפילו בחוגי המערך גרמה התנהגותו של קשת לביקורת קטלנית. רוב שאר סגני היושביראש שללו אותה בגלוי בשיחות בי-מינון. שמעון פרס, שישב במליאה באותו רגע, שאל בקול רם: מי זה היושביראש הזה?

פירסמנו מייד הודעה לעיתונות, בה אמרנו בין השאר: "זוהי צנוורה הגובלת בי הפקרות, התערבות בלתי-נסבלת בחופש הדיבור של חבר-כנסת וחופש-ההבעה של סיעה בכנסת, והיא מלמדת מה יקרה לי חופש-הדיבור ולמאבק המדיני החופשי אם אנשי תנועת-החרות יתפסו ארעם עמדת שלטון".

הקטע שנמחק גרם לסקרנות בעלאומית. סוכנויות-החדשות מכל העולם רצו לדעת מה אמרנו, ועיתונים רבים - ביניהם הניו יורק טיימס - התייחסו להעולם הזה בי דברי פרשנותם.

מובן שאי-אפשר היה להשתיק אותנו. מייד כאשר נסתם פינו, החלטנו להעלות את הנושא כהצעה לסדר-היום. שוב השתלדו נציגי הסיעות למנוע בי כוח את העלאת העניין. אבל בשיתה עם יושביראש הכנסת, ראובן ברקת, הוכיח אמנון זכרוני שזוהי זכותנו המשוריינת על פי התקנון - וכך, בעל כורחם ועל אפם וחמתם, נאלצו אנשי הקואליציה לאפשר לנו לעלות את העניין ביום ד'. שגואל תמיר מהמרכז החופשי הלך בדרך דומה - וכך נשמעו שתי הריעות הקיצוניות - בעד ונגד - בזו אחר זו, בחיכוח וזטא מאלף.

הקואליציה הציעה, כמובן, להוריד את העניין מסדר-היום, וכך היה. (רק רק"ח הצביעה בעדנו. אגויי נמנעה. משה סנה חיכה בפרודור ולא נכנס לאולם אלא אחרי זמן ההצבעה.)

אך בינתיים אמרנו את דברינו, הם פורסמו בהרחבה בלחצייה, ברדיו יבועיתונות - ובכך תרמנו את תרומתנו לגיבוש ה החלטה הממשלתית ודעת-הקהל הדמוקרטי.

אורי אבנרי